

PROJEKT PÅRØRENDE

TIL STOFMISBRUGERE I BEHANDLING

#2009

JEG HAR FÅET MIN MOR TILBAGE

- Om relationsamtaler mellem
stofmisbruger og pårørende

HER KAN ALT DET USAGTE BLIVE SAGT

- Det er trygt at mødes i en
pårørendegruppe

PROJEKT MED EFFEKT

- Evaluering fra de pårørende

PROJEKT
PÅRØRENDE

»Jeg kontrollerede ham og hjalp ham endda nogle gange med at hente stoffer. Nogle gange turde jeg ikke tage på arbejde af angst for, hvad han lavede, når jeg ikke var der. Nu er han i behandling, og vi skal have det som før. Men jeg har ikke tillid til ham. Han bliver vred på mig«

PÅRØRENDE TIL STOFMISBRUGERE HAR OGSÅ BEHOV FOR HJÆLP

Stofmisbrug rammer ikke kun den enkelte stofmisbruger. De nære relationer – familie, venner og børn - bliver også påvirket af stofmisbrugerens adfærd.

I efteråret 2006 fik Rusmiddelcenter Odense i samarbejde med Kirsten Ulv og Lissa Mortensen fra UM-Terapi bevilliget penge fra Velfærdsministeriet til et projekt, der skal støtte og styrke pårørende til stofmisbrugere. Projektet udløber med udgangen af 2009.

TUSINDER AF PÅRØRENDE

Projektets målgruppe er pårørende til misbrugere, der er i behandling i Rusmiddelcenter Odense. Rusmiddelcentret har et klientgrundlag på ca. 800. Det dækker ikke hele Fyn men Odense, Assens, Kerteminde Nordfyn og Nyborg. Hvis hver klient har minimum en pårørende, må vi vurdere, at der er flere tusinde på landsplan.

DE PÅRØRENDE BETALER EN STOR REGNING

Typisk har mange pårørende gennem længere tid oplevet en hverdag præget af angst for stofmisbrugets konsekvenser såsom trusler, fortællinger, afvisninger og løgne. Mange reagerer med håbløshed og magtesløshed i forhold til den situation, de befinder sig i. De bliver ensomme og isolerede, og det meste af deres energi er bundet op i at kontrollere og tage ansvar for misbrugeren.

Det ser ud til, at risikoen for angst og depression, tab af integritet, selvmordstan-

ker, lavt selvværd og manglende overskud til parforhold, øvrige familie, venner, arbejde eller uddannelse er markant højere end hos andre mennesker.

DET NYTTER AT HJÆLPE

Vi mener, det er muligt at bryde den onde cirkel, som pårørende kommer ind i, og som bestemt ikke er gavnlig for misbrugers behandling.

I Projekt Pårørende er det vores erfaring, at professionel samtale og gruppeterapi er gavnligt. Det kan dog ikke altid stå alene, idet vi mener, at der også skal arbejdes på det relationelle. Til dette tilbyder vi relationssamtaler mellem stofmisbruger og pårørende.

Efter endt gruppeterapi med professionelle terapeuter er det muligt at blive tilknyttet en støttegruppe.

HVEM KAN FÅ HJÆLP?

Projekt Pårørendes målgruppe er alle pårørende til stofmisbrugere i Rusmiddelcenter Odense. Hjælpen er gratis.

Da vi ved, at pårørende til misbrugere er yderst belastede, er det tankevækkende, at det kun er misbrugeren, der har krav på behandling.

»Det har været så godt at opleve, at man ikke er den eneste i verden, der står med så store problemer, som det er at være mor til en misbruger. Det er jo ikke kun forældre og søskende, der lider, men en hel familie og vennekreds«

PROJEKT PÅRØRENDE GØR NOGET VED PROBLEMET

Projekt Pårørende varetager de pårørendes situation, og Rusmiddelcenter Odense misbrugerens.

Pårørende skal have et tilbud om hjælp, som handler om dem og deres oplevelser – det tager Projekt Pårørende alvorligt. Vi møder de pårørende på deres præmisser – og vi kender konsekvenserne af samværet med en misbruger.

VI ARBEJDER PÅ 4 NIVEAUER:

1. UM-Terapi tilbyder støtte og behandling til pårørende

Alle pårørende skal til en individuel visiterende samtale inden deltagelse i gruppeforløb. Dette er for at sikre, at de er inden for målgruppen. I enkelte tilfælde vil der være mulighed for individuelle samtaler som erstatning for gruppeforløb.

2. Gruppeforløb

I Projekt Pårørende er gruppeforløb det primære behandlingstilbud. Hver gruppe mødes 3 timer hver 14. dag. Grupperne består af 6-8 deltagere. Gruppen mødes ca. 8 gange. Indholdet i gruppeforløbene er:

- Undervisning i mekanismer for medmisbrugere og behandling af stofmisbrug.

- Hjælp til bearbejdning og ny orientering.
- Kontakt og fællesskab med andre pårørende.

3. Samarbejde

UM-Terapi og misbrugsbehandleren samarbejder om at støtte den pårørende og stofmisbrugeren i at mødes i en anerkendende relationsamtale.

Relationsamtaler er samtaler mellem den pårørende og misbruger. Samtalerne vil være efter behov.

4. Støttegrupper for de pårørende

Efter endt gruppebehandling med professionel hjælp etableres selvkørende støttegrupper, hvor to pårørende er gruppeledere. UM-Terapi er med hver 3. gang. Der aftales 8 gange ad gangen, hvorefter gruppen evaluerer og aftaler, om den skal fortsætte yderligere 8 gange. Fokus på møderne er at fastholde hinanden i de nye strategier og ikke falde tilbage i medmisbrugsadfærd.

BARE LÆS VIDERE...
VORES FORSKELLIGE TILBUD ER
UDDYBET PÅ DE FØLGENDE SIDER.

»Jeg kunne ikke sove om natten, var hele tiden bange for, hvad hun lavede«

JEG HAR FÅET MIN MOR TILBAGE

Ingen forældre drømmer om at få en søn eller datter, der ryger ud i et stofmisbrug. Reaktionen kan være vidt forskellige – og for rigtig mange er der behov for hjælp, når relationen skal genopbygges efter år med tillidsbrud og medfølgende kontrol.

I tre år lykkedes det Charlotte at holde sit stofmisbrug hemmeligt for sine forældre. Da hun endelig lod bomben falde, var hun selv klar over, at hun havde brug for hjælp og var startet i behandling. Men den selvindsigt gjorde ikke pillen lettere at sluge for hendes mor.

- Hun blev meget usikker på, hvad jeg lavede i weekenderne. Hun stolede ikke på mig. Jeg havde håbet på hendes støtte i kampen. I stedet for fik jeg nærmere modstand, fortæller Charlotte.

For hendes mor Anni var det en tid præget af en altopslugende angst. For hun havde ikke set tegnene på stofmisbrug, og nu ledte hun desperat efter dem – selvom datteren var i behandling.

- Jeg havde kun angsten: Hun må ikke komme ud i det igen. Jeg kunne ikke sove om natten, var hele tiden bange for, hvad hun lavede, og om hun nu havde taget noget.

HÅRDT AT HØRE

Charlotte sagde farvel til vennerne og stod meget alene i kampen mod stofferne. Hun havde kun sig selv og sine forældre. Så da hendes mor kom ind i Projekt Pårørende, og der blev mulighed for at få en relationsamtale, bad Charlotte om at få samtalen sat i værk.

- Til samtalen sad vi meget tæt, og i starten føltes det meget uvant for mig – jeg vil helst holde mig lidt tilbage. Jeg fortalte,

hvad jeg følte, og min mor skulle bare gentage. Men jeg følte, at jeg blev hørt og fik en chance for, at hun skulle forstå mig.

For Anni var det hårdt at høre, hvor meget Charlotte havde savnet hendes støtte i kampen.

- Jeg havde glemt at fortælle hende, hvor godt det var, at hun var gået i behandling, og rose hende for, at hun startede på ny og droppede vennerne. I samtalen mærkede jeg, hvad det gjorde ved Charlotte, at hun manglede de ting fra sin mor.

FORTÆLLER OM TRANGEN

Næste gang var det Annis tur, og Charlotte måtte gentage moderens ord om angst og følelsen af tillidsbrud – og hvor meget hun savnede et knus fra datteren.

- Det gav mig en forståelse for hendes frustration, og at det var, fordi hun holdt af mig, at hun stak til mig og var kontrollerende.

Relationssamtalerne gjorde det muligt for både mor og datter at åbne op og genfinde tilliden – måske i højere grad end nogensinde.

- Nu kommer Charlotte og fortæller, hvis hun har været tæt på at tage stoffer. Og jeg kan rose hende i stedet for at dunke hende oven i hovedet for at vise mig den tillid.

FÅR STØTTEN TIL KAMPEN

Redskaberne fra samtalerne bruger både mor og datter flittigt, når de taler sammen.

- De første gange frygtede jeg lidt, hvad der ville ske, når behandlerne ikke længere var til stede i vores samtaler, siger Charlotte. – Men vi er begge blevet mere åbne. Hvor jeg tidligere løj, kan jeg nu fortælle om trangene.

Det er ikke kun datterens behov, der er kommet frem i lyset.

- Udover at lytte, så har jeg også lært at give udtryk for mine behov. Så hvis jeg trænger til en knuser, så siger jeg det, i stedet for at regne med, at hun ved det, siger Anni.

Datterens stofmisbrug er ikke noget, hun vil lære at acceptere, men hun har fået en forståelse for det. Deres tætte forhold er blevet en uvurderlig støtte for Charlotte i hendes kamp mod stofmisbruget.

- Jeg ved, at jeg ikke ryger tilbage. Jeg har fået mine forældre tilbage, de stoler på mig, så jeg har nogen at tale med om kampen, siger Charlotte.

»Jeg havde håbet på hendes støtte. I stedet for fik jeg nærmere modstand«

RELATIONSSAMTALE

En relationsamtale er et tilbud til misbrugere og pårørende om at skabe eller genskabe en gensidig respektfuld relation.

Målet med samtalen er at få etableret en kontakt og skabe mulighed for forandring gennem forståelse af hinandens situation.

Relationen mellem misbruger og pårørende er præget af, at misbrugeren er uden kontrol, er ansvarløs, er benægtende og isolerer sig. Den pårørende derimod er overkontrollerende, overansvarlig, fuld af mistillid og er isoleret.

Relationssamtalen er et vigtigt værktøj til at gå på besøg i hinandens verden, uden forsvar, men i stedet med nysgerrighed og indlevelse.

Når de to parter finder en forståelse for hinandens situation, er der skabt grobund for en forandring i relationen.

EN GOD SAMTALE KRÆVER FORBEREDELSE

Når vi sætter os ned med en stofmisbruger og en pårørende, ligger der både teknik og god forberedelse bag. Målet er at få en god samtale, hvor begge parter bliver hørt, og som kan fungere som første skridt på vejen til et bedre forhold.

Stofmisbruger og pårørende er vant til at deres samvær ofte er konfliktfyldt. Når der skal bygges en ny relation op, er det nødvendigt, at begge parter forbereder sig sammen med deres behandler inden relationssamtalen.

En af tankerne bag relationssamtalen er, at der bag enhver kritik ligger en frustration, og under denne en længsel og et uopfyldt behov. Det centrale element i relationssamtalen er anerkendelse: anerkendelse betegner i denne sammenhæng en grundholdning, hvor vi er i stand til at sætte os i den andens sted og se verden med den

andens øjne. Anerkendelse indebærer respekt for, at den anden har andre versioner af virkeligheden end ens egen.

HVER SIN HJÆLPER

Rent praktisk finder relationssamtalen altid sted på misbrugerens hjemmebane, men både misbruger og pårørende har hver sin terapeut med, der fungerer som en slags advokat og hjælper undervejs. Begge parter har på forhånd gjort sig klart, hvad de gerne vil have ud af samtalerne. Læs mere om grundteknikken for samtalerne på modsatte side.

»Jeg har tit i frustration skældt ud. Nu taler jeg ikke som en medafhængig«

GRUNDFORMEN FOR DEN ANERKENDEDE DIALOG

Dialogen er kendetegnet ved turtagning – misbrugeren og den pårørende skiftevis lytter og fortæller - og afstemning på fire niveauer. Metoden er en nænsom måde at skabe gensidig forståelse mellem to parter, der har en betydningsfuld relation og en interesse i at tale om deres frustrationer. Metoden består i sin grundform i fire trin:

1. **Spejling**, hvor lytteren udviser fokuseret opmærksomhed og nærvær over for fortælleren. Herefter gengiver lytteren indholdet af det fortalte, så tæt på den andens ord/sprog som muligt, uden at lade egne meninger, tolkninger og følelser komme til udtryk. På denne måde hjælper lytteren fortælleren med at få fremstillet sin fortælling så præcist og differentieret som muligt.

2. **Anerkendelse**, hvor lytteren udtrykker det, der skaber mening i fortælleren historie. Foregår på det kognitive plan og stadig affektivt afstemt. Det gøres for eksempel ved at sige: »Når jeg ser det med dine øjne, giver det mening for mig, at du bliver sur, når jeg...«. Derved tilkendes, at der er sammenhæng i det, som den anden fortæller. Det betyder ikke nødvendigvis, at man er enig med den anden, men når vi anerkender den andens opfattelse, så viser vi, at der er flere måder at forstå virkeligheden på, og at det er i orden, at vi opfatter verden forskelligt.

3. **Indføling/empati**, hvor lytteren sætter sig i fortælleren sted rent følelsesmæssigt. Indføling er evnen til at forestille sig, hvordan den anden person mærker verden eller bliver berørt af det, der sker. Også selv om det er en anden måde, end man selv ville have følt det.

4. **Forandringsønsker**, hvor der i samtalen foregår en forberedelse til en begyndende ændring af relationen. Fortælleren formulerer tre positive, målbare og konkrete ønsker til lytteren. Positive, fordi det er noget, man ønsker, lytteren skal gøre. Her er det vigtigt, at ønsket ikke bliver formuleret som noget, lytteren ikke skal gøre. Hvis dette sker, vil der indsnige sig en ny frustration og fastlåsning af lytteren. Ønskerne skal være målbare. Det vil sige en meget klar beskrivelse af omfanget, så lytteren ved, hvornår opgaven er løst. Det handler ikke om, at der skal gives et løfte »for altid«, men et løfte om et lille skridt i den rigtige retning. Det er vigtigt, at ønskerne er så konkrete som muligt, så begge parter er bevidste om, hvornår der bliver givet en gave i form af det aftalte forandringsønske. Lytteren har så mulighed for at vælge et af ønskerne, det som han/hun mener at kunne indfri, og som er en personlig udfordring. Dette bliver så hjemmearbejdet til næste relationssamtale.

HVORDAN SER EN PÅRØRENDE UD?

Pårørende til stofmisbrugere har alle aldre og baggrunde, så det er svært at tegne billedet af en typisk pårørende. Overforstående profil er fra pårørende ved indskrivning i Projekt Pårørende og viser både alsidigheden og flere fællesnævnerne:

»Det er gået op for mig, at **det er mit liv**, det drejer sig om«

KØN:

Mand: 21%
Kvinde: 79%

PÅRØRENDESTATUS

Barn: 2,1 %
Forældre: 74,9 %
Ægtefælle/kæreste: 18,7 %
Søskende: 4,2 %

ALDER:

15-20 år: 4,2%   20-30 år: 10,4%   30-40 år: 10,4%
40-50 år: 25%   50-60 år: 31,2%   60-70 år: 16,6%

CIVILSTAND:

Samlever/gift: 68,6%
Alene: 31,2%

ANDRE BØRN I FAMILIEN:

Ja: 81,1%
Nej: 18,7%

ANTAL ÅR SOM PÅRØRENDE:

0-5 år: 38,9%   5-10 år: 18,7%   10-20 år: 41,6%

PROBLEMER MED FAMILIEN:

Ja: 85,3%
Nej: 14,6%

PROBLEMER MED ARBEJDE:

Ja: 58,2%
Nej: 41,6%

SELVMORDSTANKER:

Ja: 25%
Nej: 75%

PÅVIRKNING AF TRIVSEL:

Ja: 95,7%
Nej: 4,2%

ANTAL ÅR DER HAR VÆRET BRUG FOR HJÆLP:

0-5 år: 64,5%   5-10 år: 22,9%   10-20 år: 12,5%

HER KAN ALT DET USAGTE BLIVE SAGT

Det er ensomt at være pårørende til en stofmisbruger. Hverdagen kan veksle mellem enorm travlhed med at passe på og kontrollere - og dyb magtesløshed. Alt for mange pårørende går med selvmordstanker, så der er rigtig meget at hente i et fællesskab mellem pårørende.

Anni og hendes mand var i flere år helt alene om at kende den grumme sandhed om døtrenes stofmisbrug. Hverken familie eller venner anede noget om den angst, som var blevet en fast del af hverdagen.

- Jeg var flov. Jeg tænkte: Hvorfor to af vores piger? For jeg havde nok en fordom om, at misbrugsforældre selv var misbrugere, eller at der måtte være en anden synlig forklaring, fortæller Anni.

Derfor var det en stor lettelse for hende at opdage, at andre pårørende slet ikke var så unormale - at de lignede hende selv. I Projekt Pårørende har hun mødt andre i samme båd, hun har grædt meget her, hun

har fortalt om sine følelser, og hun har lært en masse om sig selv.

- Jeg fik lært ikke at diskutere eller skændes med en påvirket misbruger, og jeg har fået værktøjet til at se, hvornår jeg var medmisbruger. For det har jeg været. Jeg har deltaget i det psykiske spil, der opstår mellem pårørende, hvor den ene er i misbrug. Og jeg er blevet rigtig god til at sige fra.

CHOK OG KONTROL

Oven i angsten og magtesløsheden oplevede Anni også et kæmpe chok, da hendes anden datter pludselig fortalte om sit misbrug. For der havde ingen synlige tegn været, og Anni havde tidligere set på hende

som den stærke datter med fuld kontrol over tingene.

- Så det var utroligt svært for mig at lære at stole på hende igen. Og der er da stadig nogle gange, hvor jeg ved, at jeg siger for meget, smiler hun.

For kontrollen fylder rigtig meget i pårørendes forhold til stofmisbrugere. Den holder dem fast i spillet og gør dem til medmisbrugere, som det kaldes, når stofmisbruget også sætter dagsordenen for den pårørende. Anni kunne f.eks. ikke sove, medmindre hun var helt sikker på, at datteren var kommet uskadt hjem.

DEN RETTE SANDHED

I dag er Anni fuldstændig åben om døtrenes misbrug og behandling. Familie og venner ved det, for gennem gruppen har hun fået modet og opbakningen til at fortælle det til andre.

- Jeg har fundet ud af, at det er mere normalt, end jeg havde forestillet mig. Og at der er mange andre, der har det dårligt. De klap vi giver hinanden på skulderen hele tiden, gør os bedre i stand til at hjælpe vores børn. Jeg er sikker på, at vi kunne få mange flere helt stoffri, hvis der var flere grupper rundt om til pårørende.

Åbenheden betyder også, at Anni nu er i stand til at bruge sin viden og give erfaringer og råd til omgangskredsen. For efter at hun har lagt kortene på bordet, tør andre henvende sig med lignende problemer. Men først og fremmest har Anni fået større trivsel og glæde tilbage i livet - både fordi forholdet til døtrene er blevet bedre, men også fordi hun ikke selv skal gå og skjule hemmeligheden.

- Man ændrer jo adfærd, når man hol-

der sådan en sandhed for sig selv. Vores bedste venner troede, at vi var ved at blive skilt, fordi jeg lukkede fuldstændig i. De kunne mærke, at vi ikke var de samme - og at der var ting, vi ikke talte om.

Selv skal Anni til at begynde i en støttegruppe nu, hvor de pårørende selv står for at mødes, men vil få besøg af terapeuterne hver tredje gang.

- Det er dejligt, at vi ikke bare bliver smidt på gaden efter forløbet - og vores terapeuter er jo nogle dejlige damer, smiler hun.

PÅRØRENDE-GRUPPERNE

Det betyder meget for de pårørende, at behandlingen foregår i grupper. Det er af stor værdi for mange at sidde sammen med andre, der har haft lignende oplevelser inde på livet. Mange har været meget isolerede.

Allerede efter første gruppegang opstår der en tryghed gruppedeltagerne imellem.

PÅRØRENDEGRUPPEN ER EN KOMBINATION AF UNDERVISNING OG BEHANDLING

Vi arbejder med begrebet medmisbrug: En medmisbruger er et menneske, som ved at leve nær en person, der er afhængig af et eller flere euforiserende stoffer, bliver påvirket på en sådan måde, at de bliver overkontrollerende og overansvarlige som reaktion på den mistillid, de konstant føler.

De mister egen integritet og evnen til at fokusere på egne behov.

»Jeg sad på en bænk og kiggede ud over vandet. Jeg kunne ikke mere. Jeg havde ikke mere energi. Alt var håbløst. Jeg kunne mærke, at mine ben ville have, at jeg gik ud i vandet og druknede mig. Jeg kunne ikke styre dem. Det føltes befriende. Så ringede min telefon. Det var min søn. Han havde brug for mig, og jeg fik travlt igen«

»Jeg føler næsten, at jeg er i familie med de andre gruppemedlemmer«

ET PROJEKT BYGGET PÅ SAMARBEJDE

Projekt Pårørende er opstået i samarbejde mellem den selvstændige virksomhed UM-Terapi og Rusmiddelcenter Odense, som har stofmisbrugerne i behandling. Denne opdeling fungerer optimalt i og med, at stofmisbrugeren og den pårørende har hver sit rum med professionelle behandlere fra begge verdener.

SIDE 14

Hos Projekt Pårørende ved UM-Terapi har den pårørende sit helt eget rum. Her handler det om dem og deres behov, ikke stofmisbrugerens. Der er ingen loyalitetsproblemer eller konfliktfelter, når stofmisbrugeren og den pårørende kommer hver sit sted. Det giver både ro hos parterne, men også større tillid til tilbuddene.

MÅLET

I sidste ende er målet med Projekt Pårørende at hjælpe både den pårørende og derved stofmisbrugeren. Ved at tilbyde støtte og vejledning til de pårørende bliver de i sidste ende langt bedre til at fungere som støtte og hjælp for stofmisbrugeren, der er i behandling.

Tilbagemeldingerne fra de pårø-

rende, som har deltaget i projektet gennem de sidste år, har været overvejende positive og viser en effekt.

NETVÆRKET

De pårørende har selv et massivt behov for hjælp for at kunne trives igen efter år med stor angst og følelsen af magtesløshed. Det får de bl.a. gennem vejledningen og gruppebehandlingen. Stofmisbrugeren, der er i behandling, siger som regel farvel til store dele eller hele deres netværk, der oftest består af andre misbrugere. For at kunne re-socialiseres og forblive stoffri er det af stor betydning, at stofmisbrugeren opbygger et netværk – og her spiller de pårørende en vigtig og naturlig rolle. De pårørende kan gennem støtten således blive en effektiv ressource, hvis misbrugsbehandlingen skal lykkes.

SVAR PÅ EVALUERING AF DELTAGELSE I PROJEKT PÅRØRENDE:

1. Oplever du at have fået nye me-stringsstrategier, således at du er bedre i stand til ikke at være medmisbruger?

Ja: 96%
Nej: 4%

2. Er du tilfreds med de antal gange, der har været mulighed for at deltage i gruppen?

Ja: 80%
Nej: 20%

3. Hvad har du fået mest ud af ved at deltage i gruppen?

- Møde andre i samme situation: 88%
- Lære om misbrugere, medmisbruger: 100%
- Lære nye strategier: 96%
- Fået øget selvværd: 28%

4. Har det haft betydning for dig, at det har været professionelle behandlere der har været gruppeledere?

Ja: 100%
Nej: 0%

5. Har du oplevet, at det, du har lært i gruppen, har haft betydning for kontakten mellem dig og din misbrugende pårørende?

Ja: 96%
Nej: 4%

6. Har det haft betydning for dig, at tilbudet til pårørende er etableret således, at I som pårørende har egne behandlere og eget behandlingssted?

Ja: 88%
Nej: 12%

7. Har du fået større viden om og indsigt i, hvad det vil sige at have et stofmisbrug, og herunder hvordan misbrugsbehandlingen foregår?

Ja: 92%
Nej: 8%

8. Vil du fortsætte i støttegruppe?

Ja: 68%
Nej: 32%

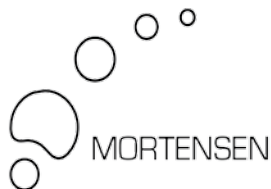
SIDE 15

»Jeg er så glad - **hun roser mig og fortæller mig, at hun er rigtig stolt af mig.** Hvad mere kan man ønske sig af en mor?«

PROJEKT
PÅRØRENDE

ULV

MORTENSEN

Kirsten Ulv og Lissa Mortensen
Vestergade 39, 4. sal
5000 Odense C
24620610/21631389
Mail: um@um-terapi.dk

TILMELDING:

Henvendelse skal ske til
projektets koordinator Torben Vangsted
på tlf. 2962 48 58, mail: tova@odense.dk

Rusmiddelcenter Odense
www.rusmiddelcenter.dk